

змінюється відповідне законодавство, і тому виникають все нові питання, які потребують вивчення, аналізу та вирішення. Тому, дослідження проблемних питань у сфері правового забезпечення організації та діяльності органів нотаріату в Україні з позиції адміністративного права не втрачає своєї актуальності і потребує подальших наукових досліджень, які б сприяли підвищенню ефективності діяльності органів нотаріату.

Список використаної літератури:

1. Гулєвська Г. Ю. Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Ірпінь, 2004. – 19 с.
2. Федорова К. І. Адміністративно-правове регулювання приватної нотаріальної діяльності в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний аграрний ун-т. – К., 2008. – 20 с
3. Ільсва Н. В. Правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні: адміністративно-правові засади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Харків, 2011. – 19 с.
4. Данюк Л. В. Управління нотаріатом в Україні: історія та сучасність: (адм.-прав. регулювання відносин у сфері упр. нотаріатом): монографія / Я. В. Данюк; за наук. ред. А. О. Селіванова. – К.: Логос, 2011. – 183 с.

М. П. Кунцевич,
асистент кафедри державно-правових дисциплін
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЮРИДИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

У правовій науці термін «юридичні конструкції» вживається у різних значеннях і не має усталеної дефініції. Д. Є. Пономарьов зазначає, що найбільш поширеними підходами до поняття юридичних конструкцій є наступні: інструментальний, гносеологічний, техніко-юридичний, методологічний, субстанціональний. Практичний (інструментальний) зміст юридичної конструкції розкривається у трьох пов'язаних аспектах: генетичному,

функціональному та структурному. Генетичний аспект акцентує увагу на штучності юридичних конструкцій, які завжди є результатами певної діяльності, що має проектний, цілеспрямований характер. Функціональний аспект полягає в тому, що юридичні конструкції розглядаються як засоби практики правового регулювання суспільних відносин і пов'язаний з обговоренням таких питань як цілі юридичних конструкцій, їх ефективність, практичне значення і т.п. Структурний аспект юридичних конструкцій передбачає їх розуміння у прикладних працях як певне утворення, що являє собою єдність елементів, до яких найчастіше відносять суб'єктивне право, суб'єктивний обов'язок і юридичні факти, а також суб'єкти і об'єкти правовідносин.

З точки зору техніко-юридичного підходу юридичні конструкції розуміються засобом юридичної техніки, зокрема як технічний прийом формулювання і структурування тексту джерела права. Гносеологічний підхід розглядає юридичні конструкції як засоби пізнання правової дійсності, призначені для дослідження правових явищ, які в силу своєї природи можуть пізнаватися лише через їх відтворення в науковому мисленні шляхом теоретичного моделювання. З позицій субстанціонального підходу юридичні конструкції – це одиниці права, що об'єктивуються у позитивному праві, яке за рахунок своєї нормативності забезпечує їх соціально-регулятивну дію [с. 14-18].

З точки зору методологічного підходу юридична конструкція є засобом дослідження права, понятійною формою юридичного мислення. Останнє ж також можна розуміти по-різному. З точки зору догматики юридичне мислення утворюється і структурується юридичними конструкціями, впорядковую юридичні норми для того, щоб полегшити їх розуміння на практиці при юридичній кваліфікації ситуацій і визначенні правового статусу учасників цих ситуацій. З точки зору науково-позитивістського підходу до права (дореволюційного юридичного соціологізму та радянського правознавства) юридичне мислення покликане забезпечити пізнання права як явища, тобто виявити ті приховані закони, за якими воно існує. І з точки зору науково-позитивістського, і з точки зору догматичного підходу юридична конструкція є методологічним прийомом побудови абстракцій, що заміщують собою

хаотичну масу конкретного матеріалу. В рамках догматики цим матеріалом виступають норми позитивного права, на базі яких будується поняття, що усуває їх стихійність. В межах науково-позитивістського розуміння права конкретним матеріалом виступають не правові норми, а фактично існуючі суспільні відносини, також відображені в абстрактній формі за допомогою яких багатоманітні суспільні відносини переносяться у мислення у спрощеному вигляді [, с. 14-18].

У радянській правовій науці зазначені підходи були об'єднані в один, найбільш повно розкритий О.Ф. Черданцевим. Зокрема, на його думку, юридична конструкція, як ідеальна абстрактна модель є результатом використання моделювання як методу наукового дослідження у правовій науці і виконує інтерпретаційну, демонстраційну, гносеологічну та нормативну функцію. Демонстраційна функція юридичних конструкцій важлива для потреб юридичної освіти, оскільки юридичні конструкції мають необхідну наочність, слугують основою, на яку накладаються юридичні знання по мірі їх накопичення. Завдяки інтерпретаційній функції юридичних конструкцій можливе тлумачення фактів і явищ, що мають юридичне значення, та їх кваліфікація. Гносеологічна функція юридичної конструкції полягає в тому, що вона є засобом дослідження, наукового пізнання права з метою забезпечення його правильного розуміння та застосування. Тому, гносеологічна функція юридичних конструкцій однаково важлива і для потреб науки, і для потреб практики. Нормативна функція юридичних конструкцій реалізується у процесі правотворчості. Юридичні конструкції надають нормам права логічності, послідовності викладу, сприяють повному та чіткому врегулюванню суспільних відносин і являють собою ніби «схему», «скелет», на який нанизується нормативний матеріал [, с. 14-16]. При цьому, юридичні конструкції, виражені в нормах права можна називати нормативними, а ті, що створені юридичною наукою в процесі пізнання права – теоретичними. На думку О.Ф. Черданцева між ними не може існувати чіткої грані, оскільки природно, що юридична наука вивчає норми, а отже і ті нормативні конструкції, що в них закріплені, виражені у нормах права. Теоретична юридична конструкція може перетворитися у нормативну шляхом закріплення її у нормативно-правовому акті [, с. 16].

Юридична конструкція є результатом цілеспрямованої інтелектуальної праці і зумовлена конкретною актуальною практичною необхідністю юридичного регулювання тієї чи іншої сфери суспільних відносин. Пряме юридично-практичне значення юридичної конструкції полягає в тому, що вона завжди може бути виражена в системі норм, що задають конкретний механізм правового регулювання або його окремий елемент [, с.82].

Теоретична юридична конструкція, як первинний елемент структури права являє собою певне поняття, яке дозволяє подумки організувати правові засоби раціонально, тобто так, щоб вони утворили єдиний механізм правового регулювання або як його окремі функціональні елементи [, с. 156]. Нормативна юридична конструкція являє собою певне юридичне поняття, закріплене у нормативно-правовому акті на рівні терміну і розкрите через правові норми як система правових засобів. Нормативна юридична конструкція в цьому значенні може бути віднесена до предметів юридичного дослідження. Наукова (теоретична) юридична конструкція як теоретична модель нормативної юридичної конструкції є частиною предмету юридичної науки і є засобом пізнання позитивного права та правової дійсності [, с. 43].

У теорії права вважається, що первинними структурними елементами юридичної конструкції є суб'єктивні права та юридичні обов'язки, тобто юридичний зміст правовідносин [, с. 45]. Такі юридичні конструкції можна назвати елементарними, або конструкціями мікро-рівня.

В той же час, слід погодитися з Д. Є. Пономарьовим, що не всі юридичні конструкції можуть бути представлені у вигляді структури прав і обов'язків. Окремі з них належать до так званих мета-конструкцій, які будуються не на матеріалі правових норм, а на основі інших конструкцій і виконують роль ланок, що з'єднують конструкції нижчих рівнів у цілісну схему з метою забезпечення їх ефективної «роботи» [, с. 127]. Особливостями конструкцій мета-рівня є те, що вони занадто абстрактні і складні, для того, що їх було можливо представити у вигляді прав і обов'язків. Наприклад, до мета-конструкцій у праві можна віднести юридичні конструкції «угода», «юридична особа», «дієздатність» та ін.

Крім того, існують юридичні конструкції «проміжних» рівнів, які були сформовані із декількох юридичних конструкцій мікро-

рівня, однак самі, в свою чергу, входять до складу мета-конструкцій (мезо-конструкції).

Форми реалізації виконавчої влади (до них ми відносимо: державне управління, державне регулювання, надання адміністративних послуг, діяльність із розгляду скарг громадян, діяльність із застосування до громадян заходів адміністративного примусу, притягнення до адміністративної відповідальності, здійснення досудового розслідування та виконання судових рішень та кримінальних покарань, здійснення автономного державного контролю та ресурсного забезпечення) є відносно відокремленими однорідними видами державної діяльності, що характеризується наявністю кінцевої мети та завершеністю процесуальної форми. Фактично, кожна з форм реалізації виконавчої влади являє собою певний порядок дій, що забезпечує поступове (стадійне) втілення в життя державної волі. Тому, на нашу думку, елементарною юридичною конструкцією мікро-рівня, що входить до структури більшості юридичних конструкцій форм реалізації виконавчої влади повинна бути юридична конструкція адміністративної процедури, на даний момент відсутня у вітчизняному адміністративному законодавстві. Так, саме на базі юридичної конструкції адміністративної процедури повинні будуватися юридичні конструкції «надання адміністративних послуг», «розгляд скарг громадян», «виконавче провадження», «державний контроль», «державний нагляд», а також адміністративно-правові конструкції відносно відокремлених видів діяльності органів державного управління і державного регулювання, наприклад, такі як «реєстрація», «патентування», «дозвільна діяльність», «ліцензування» ін., що разом із іншими юридичними конструкціями входять до складу юридичних мета-конструкцій «державне управління» і «державне регулювання».

Також до юридичних конструкцій, що можуть бути описані на рівні суб'єктивних прав та юридичних обов'язків належить юридичні конструкції усіх видів ресурсного забезпечення («організаційне забезпечення», «правове забезпечення», «наукове забезпечення», «документальне забезпечення», «матеріально-технічне забезпечення», «інформаційне забезпечення», «експертно-аналітичне забезпечення», «кадрове забезпечення», «фінансове забезпечення» та інші).

Особливістю юридичних конструкцій окремих форм реалізації виконавчої влади є те, що вони належать до мезо-конструкцій. Зокрема, це стосується, наприклад, притягнення до адміністративної відповідальності, яке, в залежності від характеру підстав може розглядатись як: 1) прояв реалізації примусового методу державного управління; 2) засіб забезпечення громадського порядку; 3) засіб забезпечення виконання цивільно-правових зобов'язань; 4) засіб забезпечення дотримання прав і свобод громадян [, с. 234-235]. Відповідно, перший підхід до адміністративної відповідальності окреслює роль юридичної конструкції притягнення до адміністративної відповідальності як складової мета-конструкцій державного управління і державного регулювання, інші три – як самостійної форми реалізації виконавчої влади.

Також самостійною формою реалізації виконавчої влади може виступати державний контроль у випадку, якщо він здійснюється не в межах державного управління, в є видом юрисдикційної діяльності органу виконавчої влади, в тому числі функціонального (контроль Рахункової палати, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, прокурорський нагляд).

Юридична конструкція адміністративної процедури на сучасному етапі розвитку адміністративного законодавства України може існувати лише на теоретичному рівні, оскільки законодавче визначення адміністративної процедури відсутнє, так само як і єдиний нормативно-правовий акт, який би передбачав типову адміністративну процедуру. У науці адміністративного права відсутня єдність як з приводу визначення поняття адміністративної процедури, так і з приводу його співвідношення з поняттями «адміністративний процес» та «адміністративне провадження».

Н. В. Галіцина вважає, що під категорією адміністративної процедури слід розуміти встановлені законодавством правила, порядок і умови (зразок) вчинення процесуальних дій щодо розгляду, розв'язання і вирішення конкретної адміністративної справи в сфері публічного управління. Крім того, вона зазначає, що адміністративний процес і адміністративна процедура – це різнопорядкові процесуальні поняття, які співвідносяться як ціле та частина [, с. 168, 174].

О.В. Морозова зазначає, що адміністративний процес – це врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність ор-

ганів виконавчої влади, направлена на вирішення окремих справ шляхом видання і виконання нормативних і індивідуальних адміністративних актів. На її думку, адміністративний процес включає в себе діяльність адміністративних органів двох видів: нормотворчу та індивідуально-направлену. Остання поділяється на юрисдикційну (негативну) та процедурну (позитивну). Юрисдикційна полягає у розгляді адміністративно-правових спорів і застосування заходів адміністративного примусу і здійснюється у рамках адміністративного провадження. Процедурна діяльність полягає у забезпеченні реалізації прав і законних інтересів приватних осіб і здійснюється у рамках адміністративної процедури. О. В. Морозова вважає, що під адміністративною процедурою автором розуміється встановлений нормами адміністративного права порядок діяльності органів виконавчої влади з розгляду і вирішенню індивідуальних справ, результатами якої буде видання індивідуального акта, та яка направлена на забезпечення реалізації прав законних інтересів приватних осіб в процесі їх взаємодії з органами виконавчої влади у межах виконання останніми своїх завдань та функцій [, с. 7].

Подібна позиція щодо співвідношення понять «адміністративна процедура» та «адміністративне провадження» висловлена І.Б. Коліушком та В.П. Тимощуком [, с. 42-47]. Зокрема, В. П. Тимощук зазначає, що під процедурою можна розуміти загальний встановлений порядок розгляду та вирішення справи адміністративним органом (модель провадження), а під провадженням – власне розгляд та вирішення окремої справи (тобто конкретну активну діяльність). На його думку, адміністративна процедура – це встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних адміністративних справ [, с. 24]. На думку В.Б. Авер'янова, ставлення до поняття «адміністративний процес» – має ґрунтуватися на твердженні про те, що такого цілісного явища як «адміністративний процес» в реальності не існує, а натомість доцільно говорити про кілька цілком самостійних адміністративних процесів: 1) процес розгляду справ в адміністративних судах (тобто адміністративне судочинство); 2) процес реалізації повноважень органів виконавчої влади у частині внутрішньо-організаційного управління, а також з

підготовки та прийняття нормативних й індивідуальних правових актів (так званий «позитивний» адміністративний процес); 3) процес розгляду в адміністративному порядку скарг приватних осіб (так званий «спірний» адміністративний процес); 4) процес застосування заходів адміністративного примусу («юрисдикційний» адміністративний процес). Крім того, на його думку, в європейській правовій практиці термін «адміністративна процедура» застосовується для позначення окремої процесуальної дії або певної їх сукупності, об'єднаних спільною процесуальною метою і виступає важливим елементом адміністративних проваджень та адміністративного процесу в цілому [, с. 10-11].

В той же час, В. П. Тимошук зазначає, що значення термінів «адміністративний процес», «адміністративна процедура», «адміністративне провадження» відмінне у правових системах різних держав. Враховуючи їх відсутність у вітчизняній правовій системі, впровадження цих термінів на ґрунт вітчизняної науки і практики адміністративного права зумовило таку різницю у їх тлумаченні та підходах до їх співвідношеннях.

На нашу думку, при впровадженні у вітчизняне законодавство нових термінів «адміністративний процес» та «адміністративна процедура» слід мати на увазі, що запозичення іноземної термінології не означає автоматичне запозичення юридичних конструкцій, що позначається у зарубіжному законодавстві цими термінами. Тому, впроваджуючи з українське адміністративне законодавство поняття «адміністративна процедура», слід формулювати його із врахуванням вже наявного правового матеріалу і співвідносити його іншими поняттями, що вже існують.

На наш погляд, юридична конструкція адміністративної процедури, як базова юридична конструкція мікро-рівня є структурною одиницею, з якої будуються юридичні конструкції інших рівнів. У найбільш загальному вигляді адміністративна процедура може бути визначена як окрема процесуальна дія або їх сукупність, об'єднані спільною процесуальною метою, урегульовані нормами адміністративного права.

Провадження, в свою чергу, є сукупністю об'єднаних спільною метою кількох адміністративних процедур, кожна з яких завершується прийняттям адміністративного акта, на підставі якого по-

чинається нова процедура. Таким чином, зазначені окремі адміністративні процедури відбуваються у певній послідовності і утворюють таким чином стадії адміністративного провадження. Наприклад, провадження у справах про адміністративні правопорушення складається з чотирьох стадій: 1) порушення справи про адміністративне правопорушення (складенні протоколу); 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення й винесення по справі постанови; 3) оскарження (або опротестування) постанови по справі про адміністративне правопорушення; 4) виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. При цьому, адміністративна процедура другої стадії може бути різною в залежності від суб'єкта розгляду справи про адміністративне правопорушення (суд, посадова особа органу виконавчої влади та ін.), а стадія виконання постанови про адміністративне правопорушення може вийти за межі цього провадження якщо постанову буде передано на виконання органам Державної виконавчої служби України.

В. П. Тимошук зазначає, що за інерцією радянської доби конструкція «адміністративне провадження» автоматично асоціюється із провадженням у справах про адміністративні правопорушення. Насправді ж це провадження є далеко не єдиним. На нашу думку, адміністративними можна вважати передбачені законодавством провадження в адміністративній справі у адміністративному судочинстві і виконавче провадження.

Крім того, С. Г. Серьогіна виділяє з-поміж форм діяльності органів публічної влади правові, пов'язані з виконанням юридично значущих дій у строго зазначеному законом порядку, за допомогою яких відбувається фіксація рішень і дій органів публічної влади, що мають юридичний зміст. Результатом правової діяльності є акт правового характеру. С. Г. Серьогіна зазначає: «Тотожні правові форми діяльності різних органів публічної влади (наприклад, парламенту й уряду) складаються з аналогічних стадій, але суттєво відрізняються за порядком документообігу, строками здійснення певних дій (операцій), конкретними процедурами підготовки і прийняття рішень, методикою. Залежно від предмета, тобто від характеру питання, що підлягає вирішенню, в межах кожної з названих форм діяльності органів публічної влади

вирізняються окремі провадження. Провадження – це особливі процедури розгляду певного кола питань в межах однієї правової форми діяльності органу публічної влади. Усі провадження регулюються процесуальними нормами, які містяться або в статутних нормативних актах (законах, статутах, положеннях), або в спеціальних процесуальних документах (регламентах, положеннях, порядках тощо). Кожне провадження складається зі стадій – окремих етапів, логічно пов'язаних між собою загальною метою і спільним юридичним результатом. У свою чергу, стадії розпадаються на окремі дії учасників цього процесу, тобто на цілеспрямовані, вольові акти їхньої поведінки. Як правило, кожна з таких дій, що має юридичні наслідки, документально фіксується і має здійснюватися в жорстко встановлені строки» [, с. 48].

На нашу думку, такий підхід є цілком справедливим. При чому, згадані логічно пов'язані між собою загальною метою і спільним юридичним результатом юридично значущі дії (етапи провадження) як раз є адміністративною процедурою. Оскільки юридична конструкція провадження формується із юридичних конструкцій декількох або однієї адміністративної процедури, вона належить до мезо-конструкцій. На нашу думку, саме провадженнями є притягнення до адміністративної відповідальності, застосування заходів адміністративного примусу. Крім того, державний контроль, державний нагляд та надання адміністративних послуг теж можуть бути не адміністративними процедурами, а адміністративними провадженнями, за умови що складаються з декількох стадій, відмінних за метою, суб'єктами, результатами тощо.

Досудове розслідування та виконання кримінальних покарань також є провадженнями та складаються із окремих процедур, однак є не адміністративно-правовим, кримінально-процесуальним та кримінально-виконавчим відповідно.

Враховуючи зазначене, поняття «адміністративний процес» можна розуміти лише в широкому значенні [, с. 15], тобто як врегульований нормами адміністративного права порядок діяльності органів виконавчої влади з розгляду і вирішенню індивідуальних справ, результатами якої буде видання адміністративного або нормативного акту. Таким чином, адміністративний процес є теоретичним поняттям, узагальнюючим відносно усіх видів провад-

жень та адміністративних процедур. При цьому, провадження у адміністративних справах, що здійснюються адміністративними судами, утворюють інший вид процесу, який найбільш вдало можна назвати судово-адміністративним.

Отже, юридичні конструкції форм реалізації виконавчої влади за структурним критерієм поділяються на юридичні конструкції мікро-, мезо- і мета-рівня. Елементарною юридичною конструкцією мікро-рівня на основі якої повинні будуватися більшість юридичних конструкцій форм реалізації виконавчої влади повинна бути юридична конструкція адміністративної процедури, на даний момент відсутня у вітчизняному адміністративному законодавстві. До конструкцій мезо-рівня належать юридичні конструкції таких форм реалізації виконавчої влади як надання адміністративних послуг, розгляд скарг громадян, виконавче провадження та державний контроль. Юридичні конструкції державного управління і державного регулювання є мета-конструкціями, тобто юридичними конструкціями, структуру яких утворюють не типові схеми прав та обов'язків, а інші юридичні мезо- та мікро-конструкції.

Список використаних джерел:

1. *Авер'янов В. Б.* Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права / В. Б. Авер'янов // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 8-14.
2. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: зарубіжний досвід і пропозиції для України [автор Тимошук В. П.]; відп. ред. Коліушко І. Б. – К.: Факт, 2003. – 496 с.
3. *Галіцина Н. В.* Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу / Н. В. Галіцина // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 163-177.
4. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / [Величко В. О., Кулакова А. І., Любченко П. М., Серьогіна С. Г.]; за ред. С. Г. Серьогіної. – Х.: Право, 2005. – 256 с.
5. *Лук'янець Д. М.* Форми реалізації державної влади в сучасній Україні / Д. М. Лук'янець // Правова держава: Щорічник наукових праць. – Випуск 23. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – С. 233-239.
6. *Морозова О. В.* Административные процедуры в РФ, США и ФРГ : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: 12.00.14 «Административное право; фининсовое право; информационное право» / О. В. Морозова. – МГУ. – М., 2010. – 25 с.

7. Пономарев Д. Е. Генезис и сущность юридической конструкции : диссертация на соискание ученой кандидата юридических наук: 12.00.01 «Теория права и государства; история правовых учений»/ Д. Е. Пономарев. – Уральская государственная юридическая академия. – Екатеринбург, 2005. – 175 с.

8. Реформа публічної адміністрації в Україні: Проекти концепції та законів / упоряд.: І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук. – К, 2005. – 192 с.

9. Тарасов Н. Н. Методологические проблемы современного правоведения. автореф. дис. на соискание ученой степени докт. юрид. наук: 12.00.01 Теория и история права и государства; история правовых учений /Н. Н. Тарасов. – Уральская государственная юридическая академия. – Екатеринбург, 2002. – 46 с.

10. Черданцев А. Ф. Юридические конструкции, их роль в науке и практике / А. Ф. Черданцев. // Правоведение. – 1972. – № 3. – С. 12-19.

Т. В. Маланчук,
здобувач Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України,
асистент кафедри цивільно-правових дисциплін
та банківського права
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ МЕРЕЖЕВОГО МАРКЕТИНГУ

Останніми роками система торгівлі за допомогою мережевого маркетингу набуває все ширших обертів в Україні, хоча така діяльність не має під собою ніякого правового підґрунтя, що ставить під сумнів законність діяльності відповідних суб'єктів і створює можливості для різного роду зловживань та створення структур типу «фінансова піраміда». Адже в жодному нині діючому нормативному акті України не дається визначення поняття «мережевий маркетинг» та інших суміжних йому понять.

Багаторівневий маркетинг (multilevel marketing, MLM) або мережевий маркетинг – це система організації бізнесу та компенсацій, що використовується компаніями прямого продажу, за якої дистриб'ютор чи незалежний продавець може отримувати дохід не лише від обсягу особистого продажу продуктів і послуг, а й від обсягу продажу, здійсненого через мережу інших незалежних